

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการประชุมชนโคกสูง ความสัมพันธ์ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการประชุมชนโคกสูง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และศึกษาแนวทางการจัดการประชุมชนโคกสูง และปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการประชุมชนโคกสูง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างจากตัวแทนประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 11 หมู่บ้าน ประชากร รวมทั้งสิ้น 5,344 คน ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) ผู้นำท้องถิ่นหรือกลุ่มองค์กรต่างๆ และประชาชนทั่วไป ทุกหมู่บ้าน ซึ่งได้เลือกกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 373 คน โดยจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระ จำนวน 22 คน ผู้นำกลุ่มองค์กร จำนวน 132 คน และประชาชนทั่วไป จำนวน 219 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน มีเนื้อหาครอบคลุมตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม โดยตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งปัจจุบัน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ตอนที่ 2 ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการประชุมชนโคกสูงขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการประชุมชนโคกสูง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะหรือความ

คิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการป่าชุมชนโคกสูง และปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองเพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ส่งถึงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 373 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม และนำส่งหนังสือด้วยตนเอง เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด 373 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้อาตรวจสอบความถูกต้องมาทำการแปลงข้อมูลให้เป็นรหัสตัวเลขแล้วนำไปประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS for Windows เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติบรรยาย ได้แก่ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำค่าที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติวิเคราะห์
2. สถิติวิเคราะห์ ใช้การวิเคราะห์แบบตารางไขว้และค่าไคสแควร์ ถ้าผลการวิเคราะห์มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะหาขนาดความสัมพันธ์โดยใช้ Cramer's Modified Coefficient of Contingency

สรุปผลการวิจัย

1. คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุมากกว่า 50 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกรกรรม ดำรงตำแหน่งปัจจุบันเป็นประชาชนทั่วไป อาศัยในพื้นที่หมู่บ้านหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นระยะเวลา 5-10 ปี

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโคกสูง อำเภอ กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโคกสูง อำเภอ กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนมากที่สุด คือ ด้านการวางแผนการจัดการป่าชุมชน ด้านการติดตามประเมินผลการจัดการป่าชุมชน และด้านการประเมินปัญหาป่าชุมชนรองลงมา ด้านการจัดสรรให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากป่าชุมชน ด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ด้านการดำเนินกิจกรรมการจัดการป่าชุมชน ด้านการพัฒนาป่าชุมชน ด้านการสงวนป่าชุมชน และด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระกับประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโคกสูง อำเภอ กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า

3.1 ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการป่าชุมชนโคกสูง อำเภอ กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านการวางแผน รองลงมา ด้านการประเมินผล และด้านการดำเนินงานตามลำดับ

3.2 ความสัมพันธ์ของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโคกสูง อำเภอ กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยรวมยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโคกสูง อำเภอ กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีค่าของความสัมพันธ์สูงมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการวางแผน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโคกสูง อำเภอ กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงาน ด้านการประเมินผล ด้านการประสานงาน และด้านการจัดสรรงบประมาณตามลำดับ

4. แนวทางการจัดการป่าชุมชนโคกสูง และปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการป่าชุมชนโคกสูง ได้แก่ การตั้งกฎและลงโทษผู้ฝ่าฝืน การนำลวดหนามกันสัตว์ การนำสัตว์ปล่อยไว้ในป่าเพื่อรักษาความสม

คุณธรรมชาติ การนำมูลสัตว์ไปทำปุ๋ย การให้ติดป้ายบอกชื่อต้นไม้ การกั้นสัตว์เข้าเขตป่าชุมชน การจัดให้มีขอบเขตป่าชัดเจน การให้ใส่ปุ๋ยหรือปลูกเสริม(ทดแทน)หรือตัดไม้ที่ตายทิ้ง และการให้นำกิ่งไม้ไปทำฟืนหรือหาของป่าไปบริโภค เป็นต้น

ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ประชาชนบางกลุ่มเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวตัดไม้ไปทำฟืน ขัดขวางผู้อื่นเข้าไปเก็บของป่า เจ้าหน้าที่ขาดความรู้เกี่ยวกับการปลูกและดูแลรักษาต้นไม้ ปัญหาการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจ วัตถุประสงค์ของโครงการ ยังไม่ชัดเจน ป่าชุมชนกระทบต่อทำเลเลี้ยงสัตว์ และพันธุ์ไม้ไม่มีความหลากหลาย คนเห็นแก่ตัว นำสัตว์มาเลี้ยงในเขตป่ามีการตัดไม้จากป่าชุมชนไปทำฟืน และประชาชนไม่ยินดีให้ความร่วมมือ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโคกสูง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโคกสูงมากที่สุด คือ ด้านการวางแผนการจัดการป่าชุมชน และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ **ศุภฎิ आयुวัฒน์ และคณะ (2535 : บทคัดย่อ)** ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานวนศาสตร์ชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านม่วง พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้นำชุมชนจะมีบทบาทเป็นแกนนำสำคัญในการตัดสินใจ ประชาชนจะมีส่วนร่วมกำหนดแผนงานกิจกรรมต่างๆ

จากผลการดังกล่าว ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยน่าจะมีสาเหตุจากการที่ผู้นำชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระ เป็นผู้นำชุมชนที่มีบทบาท มีภาวะผู้นำสูง เป็นแบบตัวอย่างในการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าอย่างสม่ำเสมอ ทำให้มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโคกสูง อยู่ในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโคกสูง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระมีความสัมพันธ์สูงมาก โดยยุทธศาสตร์การมี

ส่วนร่วมด้านการวางแผน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโคกสูง มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงาน ด้านการประสานงาน ด้านการประเมินผล ตามลำดับ ส่วนด้านการจัดสรรงบประมาณไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโคกสูง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม แต่อย่างใด ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย และสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารจัดการของ **ทฤษฎีการจัดการของเฮนรี ฟาโย (Henri Fayol. 1966 : 214 ; อ้างถึงในธงชัย สันติวงษ์. 2535 : 24-26 , ลูเธอร์ กุลิกและลินดอล เออร์วิก (Gulick and Urwick. 1937 : 17 ; 2536 อ้างถึงในศิริอร ชันธหัตถ์. 2536 : 44-47) ซึ่งให้ความสำคัญต่อกระบวนการบริหารจัดการลำดับแรกคือ การวางแผนหรือกำหนดแผนปฏิบัติการ และแนวทางการทำงานในอนาคต และยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ดุษฎี อายุวัฒน์และคณะ (2535 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในงานวนศาสตร์ชุมชน กรณีศึกษาชุมชนห้วยม่วง พบว่า ประชาชนจะมีส่วนร่วมกำหนดแผนงานกิจกรรมต่างๆ โดยการกระจายผลประโยชน์จากประสานงานชุมชนป่าไม้จะติดต่อกับผู้นำชุมชนก่อนแล้วจึงเจาะจงไปที่กิจกรรมหรือครัวเรือน**

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกสินี จอมเกาะ (2540 : 64) ได้ทำการวิจัยเรื่องป่าโคกแดงเคียงกับวิถีชีวิตของชุมชน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การอนุรักษ์ป่าจะได้ผลดีควรมีองค์การหรือหน่วยงานของรัฐเข้าไปดูแล โดยมีแผนนโยบาย และเจ้าหน้าที่เพียงพอ มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล และใช้ประโยชน์จากป่าภายในขอบเขตที่หน่วยงานของรัฐได้กำหนดไว้ โดยเน้นที่การอนุรักษ์พื้นที่ป่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของภาครัฐจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระ ซึ่งเป็นหน่วยงานของภาครัฐในท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดจะต้องมีแนวทางในการบริหารงานที่ชัดเจน เพราะจากผลการวิจัยประชาชนมีความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระมาก แม้ว่าจะไม่มีงบประมาณในการดำเนินการแต่อย่างใด ฉะนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระจะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานทั้งแผนงานระยะสั้นและแผนงานในระยะยาวที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน จึงจะทำให้การบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

3. แนวทางการจัดการป่าชุมชนโคกสูง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีแนวทางการจัดการป่าชุมชนโคกสูงอยู่หลายประการ เช่น การตั้งกฎและลงโทษผู้ฝ่าฝืน การนำลวดหนามกั้นสัตว์ การนำสัตว์ปล่อยไว้ในป่าเพื่อรักษาความสมดุลธรรมชาติ การนำมูลสัตว์ไปทำปุ๋ย การให้ติดป้ายบอกชื่อต้นไม้ การกั้นสัตว์เข้าเขตป่าชุมชน การจัดให้มีขอบเขตป่าชัดเจนการให้ใส่ปุ๋ยหรือปลูกละอิม (ทดแทน) หรือตัดไม้ที่ตายทิ้ง และการให้นำกิ่งไม้ไปทำฟืนหรือการหาของป่าไปบริโภค เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิยุทธ์ จำรัสพันธ์ และคณะ (2532 : 51-52) ได้ทำการติดตามประเมินผลโครงการปลูกป่าชุมชน และสรุปลักษณะการดำเนินงานในระดับชุมชนมีกระบวนการทำงานในกิจกรรมดังนี้

3.1 การหาพื้นที่และการคัดเลือกพื้นที่

3.2 การประสานงานกับส่วนราชการ

3.3 การประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านและสภาตำบล

3.4 การเตรียมชุมชน เป็นการแจ้งให้ชาวบ้านได้รับทราบถึงโครงการปลูกป่า มีการเลือกคณะกรรมการสวนป่าขึ้น จำนวน 7-15 คน จากที่ประชุมหรือการแต่งตั้งจากผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งคณะกรรมการจะนัดวันปลูก แต่งตั้งคนดูแลสวนป่า และจัดสรรผลประโยชน์ในยามที่ต้นไม้เติบโตเต็มที่แล้ว

3.5 การฝึกอบรมและดูงาน

3.6 การเตรียมพื้นที่และการดำเนินการปลูก

3.7 การนิเทศและติดตามผล

3.8 การจัดสรรประโยชน์ เมื่อต้นไม้เติบโตเต็มที่แล้ว

จากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าแนวทางการจัดการป่าชุมชนโคกสูงของประชาชนตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย เป็นแนวทางขั้นพื้นฐานหรือเป็นแนวทางเบื้องต้นอย่างง่าย สามารถถือปฏิบัติได้สะดวก และประหยัด เช่น การตั้งกฎลงโทษเป็นการป้องกันการบุกรุกป่า การใส่ปุ๋ยและปลูกละอิมเป็นการแก้ไขปรับปรุงสภาพป่า เป็นต้น วิธีดังกล่าวประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการป้องกันและรักษาความสมดุลธรรมชาติตามหลักวนศาสตร์ชุมชน

4. ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ประชาชนบางกลุ่มเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวตัดไม้ไปทำฟืน ขัดขวางผู้อื่นเข้าไปเก็บของป่า เจ้าหน้าที่ขาดความรู้เกี่ยว

กับการปลูกและดูแลรักษาต้นไม้ ปัญหาการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจ วัตถุประสงค์ของโครงการยังไม่ชัดเจน ป่าชุมชนกระทบต่อทำเลเลี้ยงสัตว์ และพันธุ์ไม้ไม่มีความหลากหลาย คนเห็นแก่ตัวนำสัตว์มาเลี้ยงในเขตป่า มีการตัดไม้จากป่าชุมชนไปทำฟืนและประชาชนไม่ยินดีให้ความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์ และคณะ (2532 : 51-52)** ได้ทำการติดตามประเมินผลโครงการปลูกป่าชุมชน และสรุปลักษณะปัญหาอุปสรรคในการปลูกป่าชุมชนแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ปัญหาและอุปสรรค อาจเกิดจากข้อจำกัดของโครงการและข้อจำกัดของชุมชนซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้คือ

4.1 วัตถุประสงค์ของโครงการยังไม่เด่นชัดว่าจะส่งเสริมการปลูกป่าไม้ใช้สอย หรือการปลูกไม้ขายเชิงธุรกิจ

4.2 ปัญหาจากเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องการปลูกและการดูแลรักษาต้นไม้

4.3 ปัญหาเรื่องพันธุ์ไม้ที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูก มักเป็นไม้โตเร็วและไม่มีความหลากหลายของพันธุ์ไม้ที่จะให้ชาวบ้านตัดสินใจเลือก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

4.4 ปัญหาการประสานกับหน่วยงานของรัฐ

4.5 ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่และชาวบ้าน การปลูกป่าชุมชนได้ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านทำกินหรือเลี้ยงสัตว์ในบริเวณที่ดินสาธารณะมาก่อน เนื่องจากหมู่บ้านมีพื้นที่ป่าสาธารณะที่จะปลูกสวนป่าน้อย การนำไม้เนื้อดีมาทำรั้วมีความขัดแย้งกัน เนื่องจากสวนป่าเป็นของหลายหมู่บ้าน บางสวนป่าเป็นพื้นที่ดินดีและใกล้แหล่งน้ำอยู่แล้ว จึงไม่สมควรปลูกยูคาลิปตัส ปัญหาไฟไหม้สวนป่า

4.6 ปัญหาความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านเองจะมีความเห็นในทำนองที่ว่า การปลูกป่าเชิงพาณิชย์อย่างที่ เป็นอยู่ไม่น่าจะคุ้มทุนที่ชุมชน และสมาคมฯ ได้ลงไป

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2534 : 49-50)** ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถของผู้นำหมู่บ้านเพื่อการส่งเสริมป่าชุมชน สรุปได้ว่า ภาครัฐหรือทางราชการควรมีนโยบายที่แน่นอนการสนับสนุนพัฒนาหมู่บ้านเพื่อให้แกนนำประชาชนในการปฏิบัติและขยายผลการส่งเสริมป่าชุมชนให้ได้ผลกว้างขวางยิ่งขึ้นไป และ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทองจันทร์ หอมเนตร (2538 : บทคัดย่อ)** ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการป่าชุมชนขององค์การท้องถิ่น กรณีศึกษาหมู่บ้านในเขตลุ่มน้ำห้วยทราย จังหวัดขอนแก่น พบว่า การมีส่วนร่วมของชาวบ้านทั่วไปอยู่ในขั้นการเกิดความตระหนักและร่วม

ปฏิบัติ ส่วนปัญหาการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ แนวเขตไม่ชัดเจน ไม่มีกรรมสิทธิ์การบุกรุก และลักลอบตัดต้นไม้ การเกิดไฟป่า ขาดงบประมาณสนับสนุนและคณะกรรมการดูแลรักษาป่าชุมชนขาดความรับผิดชอบ

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโคกสูง เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทุกพื้นที่เป็นปัญหาค้ำยันกัน 2 ประเด็น คือ ปัญหาระหว่างประชาชนกับประชาชน ปัญหาระหว่างประชาชนกับราชการและปัญหาทั้งหมดมักเกิดจากขาดการประสานงาน การประชาสัมพันธ์น้อยและขาดงบประมาณสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ทางราชการส่งเจ้าหน้าที่ประสานงานกับประชาชน ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและจัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการต่างๆอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์แต่ละโครงการ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยที่ค้นพบ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเกี่ยวกับผลการวิจัยครั้งนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะประเด็นที่เกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการฟื้นฟูบูรณะป่าชุมชน ควรมีการจัดทำแผนที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ โดยมีการประชุมและแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่มาจากสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำกลุ่มองค์กรและประชาชน

1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มบทบาทของประชาชนและชุมชนในการจัดการป่าชุมชนควรมีกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1.2.1 กิจกรรมรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนสำหรับประชาชนอย่างสม่ำเสมอทางสื่อหลายรูปแบบ เช่น หอกระจายข่าว แผ่นพับ โบปลิว วารสาร เป็นต้น

1.2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งอาสาสมัครป้องกันและเฝ้าระวัง ดูแลรักษาป่าชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

1.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าชุมชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ในด้านต่างๆ ดังนี้

1.3.1 การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชน หรือภาคประชาชน ด้านงบประมาณ

1.3.2 การประสานความร่วมมือทางวิชาการ การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม ประชาชน โดยองค์กรภาครัฐและเอกชน และนำมาปรับปรุงพัฒนาหรือประยุกต์ใช้ในการ บริหารจัดการป่าชุมชน

2. ข้อเสนอแนะประเด็นเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาวิจัย มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปว่าควรมีการศึกษาใน ประเด็นต่อไปนี้

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่า ชุมชน จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ รายได้ เพื่อนำผลการวิจัยมาจัดกลุ่มส่งเสริมและสนับสนุน ในด้านต่างๆ ได้อย่างสอดคล้องกับยุทธศาสตร์หรือเป้าหมายขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการป่าชุมชน 2 แห่งหรือ 3 แห่งซึ่งอาจ มีองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ ที่คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกัน เพื่อนำผลการวิจัย มาหาข้อสรุปบางประการ เกี่ยวกับองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมหรือปัจจัยต่างๆ ที่เป็นเหตุแห่ง ความสำเร็จหรือล้มเหลวของการจัดการป่าชุมชน